

VIDES KONSULTATĪVĀ PADOME

biedrība „Baltijas Vides forums”, nodibinājums „Latvijas Dabas fonds”, nodibinājums „Vides Izglītības fonds”, nodibinājums „Pasaules Dabas fonds”, biedrība „Latvijas Ornitoloģijas biedrība”, biedrība „Vides fakti”, nodibinājums „Ķemeru Nacionālā parka fonds”, biedrība „Vides aizsardzības klubs”, biedrība „Latvijas Makšķernieku asociācija”, biedrība „Latvijas ezeri”, biedrība „Zaļā brīvība”, biedrība „Ekodizaina kompetences centrs”, biedrība „Vides vārds”, biedrība „Latvijas Botāniķu biedrība”, biedrība „Latvijas Bīskopības biedrība”, biedrība „Latvijas Atkritumu saimniecības asociācija”, biedrība „Baltijas krasti”, biedrība „Zero Waste Latvija”, biedrība „Latvijas Vides pārvaldības asociācija”.

Rīga, Peldu iela 26/28, LV-1494

28.07.2019.

Nr. 1-19

uz 08.10.2019. Nr. 1.2-4/45

Pārresoru koordinācijas centram

Par NAP2027 pirmo redakciju

Vides konsultatīvā padome ir iepazinusies ar Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam (NAP2027) pirmo redakciju un sniedz savu viedokli par to.

Kopumā NAP2027 ir sadrumstalots un tam pietrūkst vīzijas par dabu kā kapitālu un ekosistēmu pakalpojumiem, kas ir pamatā būtiskākajām mūsu nozarēm, un ne tikai kā resurss tiešā vārda izpratnē, bet arī kā priekšnosacījums nozaru pastāvēšanai. Tā, piemēram, 75% no pasaules lauksaimniecības kultūrām, tai skaitā augļi un dārzeņi, ir atkarīgi no dabas nodrošinātās apputeksnēšanas funkcijas. Savukārt apputeksnēšanas funkciju nodrošina kukaiņi, kuru pastāvēšana atkarīga no stabilām un daudzveidīgām ekosistēmām.

Tālāk komentēti konkrēti punkti, norādot atsauces uz apspriešanai izsūtītās NAP2027 redakcijas rindkopām, nepieciešamos papildinājumus izceļot treknrakstā, bet svītrojumus atzīmējot ar pārsvītrotu tekstu.

[9] 2027. gadā mēs redzam fundamentālās pārmaiņas un izaugsmi četros virzienos. Vienlīdzīgas tiesības aptver Latvijas iedzīvotāju pamata tiesību īstenošanu caur valsts sniegtajiem pakalpojumiem. Dzīves kvalitāte raksturo vispārējo labklājības un ikviena Latvijas iedzīvotāja iespēju pieaugumu. Zināšanu sabiedrība ir kopējs virziens pārmaiņām izglītībā un zinātnē, pilsoniskajā apziņā, mediju telpā un tautsaimniecībā. Atbildīga Latvija ir atbilde **vides**, klimata un demogrāfisko tendenču apdraudējumam šodien un tālākā nākotnē.

Vīzijas sadaļa “Dzīves kvalitāte” jāpapildina ar vīziju par tīru un drošu vidi, piemēram: **Latvija ir valsts, kas lepojas ar tīru un drošu dabisko vidi, kur vides stabilitāti nodrošina stabila un veselīga ekosistēma. Daba ir pieejama ikkatram iedzīvotājam, un dabas kapitāls veido stabilu pamatu ilgtspējīgai Latvijas ekonomikai.**

[28] Latvija strādā gudrāk, nevis vairāk, **tādejādi samazinot ekonomikas resursietilpību**. Eksportā izejmateriālu izstrādi apstieidz tehnoloģiskās kompetences, zināšanu ietilpīga bioekonomika, biomedicīna un biofarmācija, viedie materiāli un inženiersistēmas, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas, viedā enerģētika un citas viedās specializācijas nozares ar augstu izpēti un attīstības ieguldījumu īpatsvaru, **kas ļauj samazināt dabas resursu patēriņu, kā arī radīto piesārņojumu un atkritumu apjomu visā iegādes ķēdē**. Mērķtiecīgi atbalsta instrumenti uzņēmumiem un zinātniskajām institūcijām sniedz iespēju sasniegt maksimālu kapacitāti savā nozarē starptautiskajā arēnā.

[30] Latvijas zemes ilgtspēju nodrošina tālejoša ražošanas un patēriņa modeļu, sabiedrības rīcības un domāšanas maiņa. To rada gan iedzīvotāju, gan uzņēmēju, gan

pārvaldes paradumu pārskatīšana – pieņemot lēmumus un rīkojoties atbildīgi, radot mazāk atkritumus un izmešus, ražojot ar videi draudzīgām tehnoloģijām un īstenojot aprites ekonomikas principus. Ir samazināta tautsaimniecības ilgstošā atkarība no fosilajiem resursiem un palielināts atjaunojamo energoresursu īpatsvars enerģijas ražošanā. **Zemes ilgtspēju nodrošina arī ilgtspējīga resursu izmantošana un ekosistēmu stabilitātes veicināšana, dabā balstīti risinājumi.**

[246] Dzīves vide ir apkārtējās vides un infrastruktūras faktoru kopums un mijiedarbība, kas raksturo vides kvalitāti un tīrību, kā arī svarīgāko pakalpojumu (transporta, mājas, energoapgāde, elektroniskie sakari) kvalitāti un pieejamību. Iedzīvotāju dzīves kvalitāti ne mazākā mērā kā ekonomika un sociālie aspekti ietekmē arī apkārtējā vide. Savukārt apkārtējās vides kvalitātes uzlabošana ir saimnieciskās darbības ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikums.

[247] Katra indivīda labklājības vērtības sakņojas kvalitatīvas, Latvijas reģionos unikālas dzīves vides pieejamībā un sasniedzamībā. Savukārt veselīga dzīvesveida veicināšanā nozīmīga ir zaļas, bioloģiski daudzveidīgas un tīras apkārtējās vides ilgtspēja. Tieši Latvijas reģionu atšķirīgās dzīves vides priekšrocības ir to pievilcības un konkurētspējas pazīme, kas sniedz sabiedrībai izvēles iespējas dzīvot pilsētvidē vai lauku telpā.

Pamatojums: “Apkārtējā vide” ir sadzīves valodā iegājies rusicisms, un nacionālajos un starptautiskajos normatīvajos aktos šādu terminu nelieto.

[248] Vietējo kopienu mērķtiecīgi virzīta rīcība (tāpat kā sakārtota publiskā infrastruktūra un pieejami kvalitatīvi pakalpojumi), kas balstīta uz resursu ~~analīzes~~ **ilgtspējīgu izmantošanu un** datiem par reģionu ekonomiskajām, sociālajām un ekoloģiskajām priekšrocībām...

Pamatojums: Jāvērza ekonomika uz aprites ekonomikas principiem un resursefektivitāti. Vienkārši “dati par resursiem” neko nepasaka pēc būtības.

[257] Gaisa piesārņojums blīvi apdzīvotā pilsētvidē, **slikta virszemes ūdeņu ekoloģiskā kvalitāte, antropogēnās slodzes kaitīgā ietekme, ekosistēmu noturības mazināšanās** un pieaugošs nepārstrādāto atkritumu apjoms **norāda uz tautsaimniecības procesu pieaugošo negatīvo ietekmi** uz dzīves vides kvalitāti, **bioloģiskās daudzveidības, dabas resursu, vides un ekosistēmu pakalpojumu** noplicināšanos. Latvija ir noteikusi nacionālos klimata, **vides un enerģētikas politikas mērķus un pasākumus**, kas ieviešami oglekļa mazietilpīgas attīstības sasniegšanā, energoefektivitātes veicināšanā un pārejā uz atjaunojamiem energoresursiem, lai mazinātu klimata un vides pārmaiņu procesus un nodrošinātu dzīves vides ilgtspēju.

[262] Ir nepieciešama arī atkritumu šķirošanas un pārstrādes uzlabošana, tādējādi lietderīgi izmantojot tos resursus, kuru otrreizēja pārstrāde nodrošinās ekonomikas dažādošanu un resursu efektīvāku izmantošanu. Bezatkritumu dzīvesveida popularizēšana ~~palielinās katras resursa vienības lietderīgāku izmantošanu~~ samazinās radīto atkritumu daudzumu, kā arī mazinās vides piesārņojumu.

Pamatojums: Nepieciešams skaidrāk definēt, kas ir bezatkritumu dzīvesveids, lai neradītu pārpratumus un uzskatu, ka bezatkritumu dzīvesveida pamats ir atkritumu šķirošana.

[263] Sabiedrības pieaugošā vēlme intensīvāk izmantot dabas kapitālu ir laikus līdzsvarojama ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pasākumiem un jaunākajām zinātniskajām atziņām par dabas resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu. Lai līdzsvarotu saimniecisko darbību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu **un uzlabošanu** dabas kapitāla ilgtspējīgā apsaimniekošanā, ~~šajā plānošanas periodā sabiedrībai jāvienojas par aizsargājamām dabas vērtībām un to platībām līdzsvarā ar tām dabas kapitāla sniegtajām ekonomiskās attīstības iespējām, šajā plānošanas periodā dabas aizsardzības sektoram kopā ar citiem iesaistītajiem sektoriem un zinātniekiem, informējot un tās kompetences ietvaros iesaistot sabiedrību un izmantojot iepriekšējā periodā iegūtos detalizētos datus par dabas vērtību apjomu un stāvokli (Dabas skaitīšana) jāuzlabo aizsargājamo teritoriju tīkls, saprātīgi ņemot vērā dabas kapitāla sniegtās ekonomiskās attīstības~~

iespējas, kas būtiskas reģionu nodarbinātības saglabāšanā, vienlaikus paredzot taisnīgus kompensāciju mehānismus par aizsargājamo teritoriju un vērtību saglabāšanu.

Pamatojums: Sabiedrība jau ir vienojusies par dabas vērtībām, nobalsojot par iestāšanos ES un pieņemot ES izvirzītās prasības dabas vērtību saglabāšanā. ES ir skaidri definētas dabas vērtības un *Natura 2000* tīkls noteikts balstoties uz Padomes direktīvā 92/43/EEK Par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (Biotopu Direktīva) noteiktajiem zinātniskajiem principiem. Platības nevar būt politisks lēmums, jo tas nonāktu pretrunā ar Biotopu Direktīvā paredzēto *Natura 2000* vietu noteikšanas principu. Tādējādi, apņemšanās vienoties par aizsargājamo teritoriju platībām būtu pretrunā ar ES Direktīvām.

[270] Aizstāt vai pievienot indikatoru **Radīto atkritumu daudzums uz iedzīvotāju, kg.** Mērķa vērtības var tikt apspriestas. Saprotam, ka visdrīzāk radīto atkritumu daudzums palielināsies, bet noteikti varam izvirzīt kā mērķi samazināt šo pieaugumu.

Pamatojums:

- Ievērojot atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju, radīto atkritumu daudzuma samazināšana nāk pirms pārstrādes, bet šī brīža indikatori to neatspoguļo, un pat radīt negatīvus rezultātus, ja tiek samazināts radīto pārstrādājamo atkritumu daudzums. Vairākas no šī brīža populārākajām vides organizāciju iniciatīvām, piemēram, aicinājumi izmantot vairākas reizes lietojamās ūdens pudeles un iegādāties produktus bez lieka iepakojuma, netiek atspoguļotas šajā indikatorā, un var pat radīt negatīvus rezultātus.
- Latvijā strauji pieaug radīto atkritumu daudzums: Ja 2007. gadā viens iedzīvotājs radīja 391 kg atkritumu, tad 2017. gadā šis daudzums bija palielinājies līdz 438 kg. Neņem vērā šo indikatoru, vērtējot Latvijas sasniegumus atkritumu apsaimniekošanā, rada nepilnīgu iespaidu par esošo situāciju.
- Atkritumu apsaimniekošana ir viena no šī brīža svarīgākajām vides problēmām. Veltot atkritumu apsaimniekošanai tikai vienu indikatoru, netiek pienācīgi atspoguļota tās stratēģiskā nozīme ilgtspējīgas attīstības sasniegšanā.
- NAP2020 vidusposma izvērtējumā konstatētajos izaicinājumos un rekomendācijās ir iekļauts “izstrādāt, ieviest un popularizēt [...] risinājumus atkritumu samazināšanai”, bet atkritumu samazināšana netiek atspoguļota piedāvātajos indikatoros.
- Indikators jau pastāv un tā iegūšanai nav nepieciešams papildus darbs un piepūle. Tas tiek apkopots jau ilgāku laiku, kas ļauj novērtēt tā attīstību ilgākā laika periodā. Turklāt, tas ir viegli uztverams un saprotams.

[271] aizstāt ar: **Biotopi, kas bijuši sliktā vai nepietiekamā aizsardzības stāvoklī un uzrāda uzlabošanās pazīmes vai sasnieguši labu aizsardzības stāvokli (%): 2019 – 5; 2024 – 15; 2027 – 20.**

Pēc [272] papildināt ar **Atjaunoto biotopu platība**, skaitliskās vērtības lūdzot norādīt Dabas aizsardzības pārvaldei.

Pamatojums: Šis rādītājs ir ES Bioloģiskās Daudzveidības stratēģijā un IUCN nākamais periods pasludināts par ekosistēmu atjaunošanas periodu <https://www.iucn.org/news/forests/201903/un-elevates-action-ecosystem-restoration-iucn-ready>. Ja nav neviena mērķa NAP2027, tad mēs kā valsts ignorējam pasaules virzību un ejam pretējā virzienā.

[275] Klimata pārmaiņu ietekmju mazināšana, panākot materiāltehniskā un infrastruktūras nodrošinājuma uzlabojumus (katastrofu draudu novēršanas un to pārvaldīšanas pasākumu īstenošanai), **ieviešot dabā balstītus risinājumus klimata pārmaiņu ietekmju mazināšanai**, kā arī **uzlabojot** tautsaimniecības nozaru pārvaldību, izvērtējot jaunākos zinātniskos datus un prognozes par klimatnoturīguma sasniegšanu un stiprināšanu.

Pēc [276] papildināt ar rādītāju: **iedzīvotāju %, kas dzīvo apstākļos ar labu gaisa kvalitāti**

[277] Augstas un labas kvalitātes ūdensobjektu īpatsvara **un to bioloģiskās daudzveidības** palielinājuma panākšana, kā arī **iekšzemes ūdensobjektu un jūras vides**

stāvokļa uzlabošana, samazinot **antropogēno slodzi un novēršot tās kaitīgo ietekmi** uz dabas resursiem **un vidi, nodrošinot atbilstošus apsaimniekošanas pasākumus.**

[282] Bioloģiskās daudzveidības aizsardzības sistēmas pilnveidošana, izstrādājot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas **un dabas resursu izmantošanas kontroles** mērķus, rādītājus un **īstenojot** pasākumus labvēlīga ES **un nacionālas** nozīmes biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai Latvijā.

Pamatojums: Dabas resursu izmantošanas kontrole ir būtisks dabas kapitāla pārvaldības, apsaimniekošanas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas instruments, kas Latvijā ir viens no hroniski visstagnējošākajiem un neefektīvākajiem. Dabas resursu izmantošanas kontrole “nešķiro” biotopus ES vai nacionālas nozīmes biotopos – tās mērķis un uzdevums ir veikt regulārus profesionālus pasākumus labvēlīga abu biotopu statusa un sugu aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai Latvijā.

[283] mainīt redakciju uz: **Aizsargājamo biotopu un sugu aizsardzības stāvokļa uzlabošanas pasākumu realizēšana saskaņā ar sugu un biotopu aizsardzības un dabas aizsardzības plāniem.**

Ar cieņu,
Viesturs Ķerus

Vides konsultatīvās padomes priekšsēdētājs

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU